

IV.

PUBLIKACE A PŘEDNÁŠKY JOSEFA TVRDÉHO

1. Soupis prací Josefa Tvrdého
2. Vysokoškolské přednášky Josefa Tvrdého
3. Literatura o Josefu Tvrdém

Soupis prací Josefa Tvrdeho

Knihy, studie a články

1. Filozofický význam A. Smetany. Doslov ke knize A. Smetany: Paměti kněze vyobcovaného z církve, Praha 1901, 153–161.
2. Kontrast (Úvaha psychologická). Česká mysl 1904, 5–14.
3. Asociace citů. Česká mysl 1905, 91–95.
4. Volné stoupající představy (Psychologická úvaha). Program gymnázia ve Vyškově, 1908, 3–14.
5. O temperamentech. Česká mysl 1909, 166–175.
6. Keramika na Vyškovsku. Katalog výstavy vyškovské keramiky, Vyškov 1910.
7. Vyškovská keramika a její vývoj. Národopisný věstník 1911.
8. Vyškovské hrnčířské cechovní artikuly z roku 1656. Časopis Moravského zemského muzea 1911, 254–265.
9. Über die sogenannten Brudergäpfasse in Mähren. Zeitschrift für öst. Volkskunde 1912.
10. Jean Marie Guyau (Nástin jeho filozofie). Česká mysl 1912, 1–11, 148–158, 249–259.
11. Slavkov a jeho výroba keramická. Časopis Moravského zemského muzea 1913, 18–31.
12. Lidová majolika ve Ždánicích. Národopisný věstník.
13. Die Anfänge der Habaner-Keramik in Mähren. Zeitschrift für öst. Volkskunde 1913.
14. Figurale Tonplastik aus Mähren. Werke der Volkskunst 1913.
15. Ein altes Werk der Habaner-Keramik. Werke der Volkskunst 1913.
16. Jest filozofie Tyršova pozitivismem? Tyršův sborník, Praha 1920, 5–13.
17. Problém geniality. Nové Atheneum 1921, 337–348, 385–395.
18. Filozofie náboženství. Brno 1921.
19. Problém metafyziky. Česká mysl 1922, 90–97; 115–165.
20. Logika (Přednášky na Škole vysokých studií pedagogických). Brno 1923.
21. Světový názor moderního Čecha. Brno 1923, 2. vyd. 1925.
22. Vývoj filozofického myšlení evropského. Brno 1923.
23. K diskusi o Masarykovi. Moravská revue 1923, 65–72, 103–112, 138–145, 172–181.
24. Kantův temperament. Česká mysl 1924, 341–390.
25. Tyršova filozofie. Tyršův sborník, Praha 1924, 39–50.
26. Vlivy pozitivistické a Brentanovy na Masarykovy myšlenky o dějinách filozofie. Masarykův sborník 1924–25, 17–28.
27. Problém skutečnosti u Davida Huma a jeho význam v dějinách filozofie. Brno 1925.
28. Drtina-filozof. Naše doba 1925, 258–266.
29. Subjektivní pravda. Naše doba 1925, 159–163.
30. Masaryk o demokracii. Morava 1925, 33–42.
31. Moderní proudy ve filozofii. Brno 1925.

32. *Úvod do filozofie*. Praha 1926, přeprac. vyd. Bratislava 1938, Brno 1947.
33. *Filozofia a ľudské poznanie*. Praha—Bratislava 1926.
34. O poměru náboženství a církve. In: Poměr pokrokového člověka ke katolicismu. Brno 1927.
35. Poměr vědy a filozofie a jeho význam pro pedagogiku. Školské reformy 1927—28, 97—100, 129—132, 161—164, 196—200, 225—228.
36. *Masarykovo mládí a činnost učitelská*. Brno 1927.
37. Pojem existence a pravdy u Spinozy. Česká mysl 1927, 88—98.
38. Česká filozofie za posledních deset let. (Katalog odboru vědy duchové a technické kultury a školství vysokého k Výstavě soudobé kultury). Brno 1928.
39. Krejčího dělení filozofických směrů. In: Sborník ku počtě Františka Krejčího. Praha 1929, 33—37.
40. *Teorie pravdy*. Bratislava 1929.
41. Filozofie u Slovanů. In: Slované. Kulturní obraz slovanského světa III. Praha 1929.
42. Problém dějin filozofie. Revue Bratislava 1930, 1—12.
43. Vztah Dobrovského k filozofii. Revue Bratislava 1930, 276—295. (Jako zvláštní otisk Brno 1930.)
44. Životopisný úvod k Výboru ze spisů T. G. Masaryka. Praha 1930.
45. *Sovremena čechoslovačka filozofija*. Skoplje 1931.
46. Význam filozofie v moderní době. Program Školy vysokých studií pedagogických, Brno 1931.
47. Forma teleologického poznání. Sociální problémy 1931, 161—166.
48. Masarykův hlavní problém noetický. Vůdce generací 1930—31, 105—114.
49. La verité personnelle et ses relations avec la verité impersonnelle. In: Sborník na počest Losského. Praha 1932.
50. *Nová filozofie. Analýza dnešní filozofické situace*. Praha 1932.
51. Spinoza (K třístému výročí jeho narození). Česká mysl 1933, 274—281.
52. Pavel Hečko a jeho národní pravda. Revue Bratislava 1932, 381—392.
53. Předmluva ke knize J. Dvorského: Spinoza, slavný a neohrožený filozof státního demokraticismu. Hranice na Moravě 1932, 11—13.
54. Soudobá filozofie polská. In: Současná filozofie u Slovanů. Praha 1932, 146—149.
55. Dnešní filozofie u jižních Slovanů. In: Současná filozofie u Slovanů. Praha 1932, 141—173.
56. *Průvodce dějinami evropské filozofie*. Brno 1932, 2. vyd. 1947.
57. Teleologie jako forma vědeckého poznání. Sociální problémy 1932, 35—46.
58. Filozofie a pedagog. Věstník ÚSJU 1932—33, 286—287.
59. Dítě a světový názor. In: Program sjezdu pro výzkum dítěte. Brno 1933.
60. Na obranu Herderovu. Nové Čechy 1934, 89—94.
61. Význam filozofie pro výchovu a pro školního inspektora. Škola měšťanská 1934, příloha s. 41—43.
62. Slovenská filozofie a československý problém. In: Sborník Dérerovi k padesátinám. Bratislava 1934, 149—156.
63. Descartes a Spinoza. In: Tvůrcové dějin III. Praha 1935, 307—313.
64. *Masarykova filozofie*. Praha 1935 (Sbírka sokolských přednášek).
65. Josef Král. K jeho padesátce. Nové obzory 1932, 269—272.
66. Masaryk als Philosoph. In: La bibliographie de T. G. M. par Boris Jakovenko. Praha 1935.
67. Masaryk a slovenské školstvo. In: Pamätník slovenského školstva. Bratislava 1935.
68. Filozofický význam celistvosti. Tvořivá škola 1936—37, 3—6.
69. Za vůdcem generací. Věstník ÚSJU v zemi moravskoslezské 1937.
70. Poměr filozofie a pedagogiky. Věstník pedagogický 1937, 121—124.
71. *Logika*. Praha 1937.
72. Descartes a filozofické myšlení československé. Česká mysl 1937, 156—164. (Otištěno rovněž v Travaux du IXe congres int. de philosophie, Paris 1937.)
73. Problém totality ve výchově československé. Věstník pedagogický 1937, 281—284.
74. IX. mezinárodní kongres filozofický v Paříži. Revue Bratislava 1937, 451—455.
75. *W. M. Kozłowski*. Praha 1937.

76. *Systematický úvod do filozofie*. Bratislava 1937–38. (Soukromý výtisk pro posluchače vysoké školy.)
77. Masarykova filozofie. Školské reformy 1938, 219–230.
78. Filozofie dějin. Tvořivá škola 1937–38, 93–98. (Viz také sborník Tvrdý, Bláha, Nemeškal, Vrána: Problémy vyučování dějepisu, Zlín 1938.)
79. Význam národa a státu pro celek výchovy. Školská správa 1938, 81–89.
80. Komenského filozofie. Komenský 1938.
81. Kritický finalismus. Odpověď na poznámky K. Engliše k mé Logice. Česká mysl 1938, 264–277.
82. Bláhova etika. Sociologická revue 1939, 71–78.
83. Úkol filozofie. Věda a život 1939, 249.
84. Mravní hodnocení a jednání v totalitním významu. Věstník pedagogický 1940, 161–165.
85. J. P. Vychodil. Praha 1940.
86. *Názory o hrdinství v životě společenském*. Praha 1940.
87. *Nová renesance*. Praha 1941.
88. Komenský, renesanční filozof a pedagog. Věstník pedagogický 1941, 112–116.
89. Indukce a její význam. Česká mysl 1947, 20–75.
90. *Vybrané kapitoly z filozofie*. Brno 1947 (Přetisk několika kapitol z Úvodu do filozofie).
91. Komenský a Descartes. Archív pro bádání o životě a díle J. A. Komenského (Acta Comeniana) 1959, 1–15.

Recenze a referáty

1. Paul Hartemberg: *Physionomie et caractère*. Česká mysl 1909, 129.
2. Ernst Bergmann: *Die Philosophie Guyaus*. Česká mysl 1913, 201.
3. Oldřich Kramář jun.: Příspěvek k psychologii myšlení a mluvy. Česká mysl 1914, 84.
4. Výstava habánských a vyškovských fajansí v Opavě. Morava 1925, 92–93.
5. Masarykův almanach Akademického spolku ve Vídni. Morava 1925, 244–245.
6. Vladislav Tatarkiewicz: *Historija filozofii*. Ruch filozofický 1933–34, 128–131.
7. Platón. Život – dílo – vliv. Sborník přednášek Společnosti přátel antické kultury. Ruch filozofický 1933–34, 42–44.
8. Emanuel Rádl: *Dějiny filozofie*. Sociologická revue 1934, 158–161.
9. Emanuel Rádl: O ženském hnutí. Sociologická revue 1934, 161–162.
10. Josef Král: Československá filozofie. Revue Bratislava 1937, 91–96.
11. Pierre Mesnard: *Essai sur la morale de Descartes*. Česká mysl 1937, 253–254.
12. Miloš Srb: *Živá skutečnost*. Věstník pedagogický 1940, 462–463.
13. Jan Amos Komenský ve světle svých spisů. Věstník pedagogický 1941, 4.
14. Jan Bělehrádek: O holismu. Věstník pedagogický 1941, 103–104.

Popularizující články, polemiky a recenze v Realistické stráži a Realistickém obzoru

Příspěvky, které tu zaznamenáváme, Josef Tvrdý podepsal celým jménem, nebo značkou „J. T.“, případně „T.“. Jako člen redakční rady se pravděpodobně podílel i na redakčních úvodnicích o programu a zásadách realistického hnutí.

Realistická stráž a 1. ročník *Realistického obzoru* neměly průběžné stránkování; římskými číslicemi proto uvádíme číslo časopisu a arabskými číslicemi stránky. Druhý ročník *Realistického obzoru* měl pouze šest čísel; vycházel od října do prosince roku 1921.

Realistická stráž

1920 (ročník 1.)

Revoluce a její povinnost. II, 1–3; III, 4–7.

Realistický obzor

1920–21 (ročník 1.)

Realismus a náboženská otázka. I, 2–3; II, 3–4; III, 2–5.
Láska. III, 1–2.
Realismus a ideál. IV, 1–2.
Humanita a socialismus. V, 3–4.
Masarykovská legenda. VI, 1–2.
Demokratismus. VIII–IX, 1–3; X, 1–2; XI–XII, 2–5.
Záhada Boha ve filozofii antické. IV, 6–7.

1921 (ročník 2.)

Reakce. 2, 10–12, 17–18, 29–30.
Mír. 25–26.
Gustav Zába: Logika. 14–15.
In. A. Bláha: Mravní výchova. 39.
M. T. Cicero: Hovory Tusculské. 39–40.

1922 (ročník 3.)

Politické klevetnictví. 3–5.
Pasivní politika. 17–18.
Idealismus v praxi. 34–35.
Odborová politika. 44, 50–51, 60.
Klerikální kritika. 53, 61–62, 68–69.
Socialistický stát. 81–82, 91.
Od Husa k Masarykovi. 89–90.
Opozice. 99–100.
Zákonná organizace politických stran. 117–118.
Morální výchova. 129–130.
Nové umění (K 2. ročníku Hosta). 154–156.
Jednotná fronta. 161–162.
Znamení doby. 170–171.
Rudolf Souček: Sugescce, hypnóza a spiritismus. 23–24.
J. L. Fischer: Filozofie, její podstata a problémy. 63–64.
Václav Sobotka: Mravní anarchie naší doby. 80.
Ot. Skypala: Idea socialistického státu. 81–82.
Jar. Kříženecký: Kapitoly o eugenice. 127.
Viktor Mikuška: Věda metapsychická a její nynější stav. 135.
In. A. Bláha: Filozofie mravnosti. 147–148.
Josef Kudela: S naším vojskem na Rusi. 151.
Pavel Barth: Průvodce životem. 159–160.
T. G. Masaryk: Politické myšlenky. 167–168.
J. L. Hromádka: Křesťanství a vědecké myšlení. 175–176.
Jan Kozák: O otázce náboženství. 186.

1923 (ročník 4.)

Všem pokrokovým lidem. (Úvodní prohlášení)
Pokroková politika. 1–3.
Podivné zjevy. 9–10.
Věda a mravnost. 25–26.
Ideály socialistické a věda. 49.
Realismus a pokrok. 66–67.
Demokratismus a socialismus. 81–82.
Nemístná kritika. 101–102.
Klerikální útok. 113.
Strach z klerikálů. 137–138.
Nepřátelé demokracie. 146–148.
O laickou morálku. 162–163.
Tajné hlasování. 179–180.
Josef Bartoš: O umění. 7.

Josef Forster: Okultní úkazy a jejich psychologický výklad. 15.

F. v. Eeden: Radostný svět. 39.

In. A. Bláha: K psychologii doby. 39.

Hrubý, Jandásek, Kladivo: Sokolstvo a otázka dneška. 55.

Rudolf Souček: Problém duše. 111–112.

T. G. Masaryk: Jan Hus. 126–127.

T. G. Masaryk: Mravní názory (ed. Z. Franta). 143–144.

Deník plukovníka Švece. 151.

Rudolf Faulkner: Sugescie a láska. 151–152.

Josef Kudela: Prof. Masaryk a čsl. vojsko na Rusi. 159.

Karel Scheinpflug: Kapitoly o spiritismu. 187.

1924 (ročník 5.)

Immanuel Kant. 66.

Eduard Beneš. 81.

K šestému červenci. 97–98.

Nové proudy v české inteligenci. 161–163.

Český realismus a jeho význam. 169–170, 179–182.

Karel Weinfurter: Divy a kouzla indických fakirů. 7.

Emil Coué: K vítězství nad sebou. 15–16.

Josef Bartoš: O proudech v soudobé hudbě. 32.

Masarykův sborník. 47.

T. G. Masaryk: Svět a Slované. 55–56.

L. Jandásek: Za společným cílem. 56.

František Lexa: Staroegyptské čarodějnictví. 64.

Vlastimil Matula: Přírodovědecké základy názoru světového. 71.

František Schacherl: Patnáct let v klášteře. 79.

Giordano Bruno, mučedník římské inkvizice. 79–80.

L. Jandásek: Dr. Miroslav Tyrš. 87.

Immanuel Kant o svazu národů. 87.

Jan Vrba: Chodsko pod Haltravou. 119.

J. B. Kozák: Essay o vědě a víře. 135.

Masarykův sborník I, sv. 2. 143–144.

Karel Pleskač: Otázka náboženská a etická. 151.

O. Vočadlo: V zajetí babylonském. 175–176.

V. Sobotka: K otázce mravní výchovy. 176.

V. Sobotka: Masarykův realismus. 186–187.

Henry Ford: Mezinárodní žid. 187.

V. Stuchlík: Mravní zákonitosti lidského života. 187.

1925 (ročník 6.)

Realistická praktická činnost. 1–2, 9.

Dvě knížky o křesťanství (E. Rádl: Křesťanství po válce ve světě a u nás; J. L. Hromádka: Katolicismus a boj o křesťanství). 60–61.

Vysokoškolské přednášky Josefa Tvrdeho

Přednášky na filozofické fakultě v Brně ve školních letech 1922/23–1939/40

1922/23	Logika. Část elementární (2)	Logika. Vědosloví (2)
1923/24	Moderní filozofie náboženství (2)	Aristotelova filozofie a její význam ve vývoji filozofie (2)
1924/25	Konkrétní logika. Principy třídění věd (2)	Masarykova filozofie (2)
1925/26	Moderní problémy noetické (2)	Iracionalistická filozofie. Bergson (2)
1926/27	Systematický úvod do filozofie (2)	Filozofické směry 20. století (2)
1928/29	Americká filozofie a její vývoj (2)	—
1929/30	—	Nová filozofie. Úvod do filozofie 20. století (2)
1931/32	Slovanská filozofie dnešní doby (2)	—
1933/34	Moderní vztahová logika (2).	—
1934/35	—	Kantova filozofie a její vývoj (2)
1936/37	—	Úvod do logiky (2)
1938/39	—	Noetické základy indukce (2)

1939/40

Úvod do noetiky (2). Indukce a její druhy (2). Tradice ve filozofii (2). Filozofický seminář: logika a noetika (2). Filozofický seminář: referáty, četba filozofických textů

—

Přednášky na filozofické fakultě v Bratislavě ve školních letech 1926/27—1938/39

1926/27

Obecná psychologie (2). Seminární cvičení z psychologie (2)

Obecná psychologie II. Vyšší duševní funkce (2). Seminární cvičení z psychologie (2)

1927/28

Filozofický seminář: četba a výklad Čádovy *Noetické záhady* (2). Seminární cvičení z psychologie (2)

Psychologie pozornosti (2). Kant, jeho předchůdci a následovníci (3). Filozofický seminář: noetika (2). Psychologický seminář: praktická cvičení (2)

1928/29

(Chybí *Seznam přednášek*)

(Chybí *Seznam přednášek*)

1929/30

(Chybí *Seznam přednášek*)

Československá filozofie od 18. století (2). Abstraktní logika. Vědosloví (2). Psychologie vůle (2). Seminární cvičení z filozofie (2) a psychologie (2)

1930/31

Československá filozofie od 18. století (2). Abstraktní logika. Nauka o metodách (2). Úvod do psychologie (1). Seminární cvičení z filozofie: Baconovo *Nové organon* (2). Psychologický seminář (2)

Přehled dějin filozofie: renesance (2). Abstraktní logika. Metodologie (2). Psychologie elementární (2). Filozofický seminář (pokračování)

1931/32

Psychologie paměti (2). Osvícenská filozofie německá: Leibniz, Wolff (2). Úvod do logiky (2). Filozofický seminář: Platonova *Ústava* (2). Psychologický seminář (2)

Abstraktní logika: část elementární (2). Psychologie pozornosti (2). Filozofický seminář: Platonova *Ústava* (2). Psychologický seminář (2)

1932/33

Úvod do filozofie (2). Psychologie myšlení (2). Filozofický seminář: Humovo *Zkoumání* (2)

(Chybí *Seznam přednášek*)

1934/35

Kant a jeho filozofie (3). Psychologie v přehledu I (3). Filozofický seminář: Masarykovy *Ideály humanitní* (2)

Počátky romantické filozofie (2). Psychologie v přehledu II (3). Filozofický seminář: Masarykovy *Ideály humanitní* (2)

1935/36

Romantická filozofie (2). Psychologie konkrétní (3). Filozofický seminář: Descartova *Rozprava* (2). Psychologický seminář (2)

1936/37

Úvod do logiky (2). Úvod do psychologie (3). Filozofický seminář: Kantova *Prolegomena* (2)

1937/38

Úvod do filozofie: systém, noetika (3). Obecná psychologie (2). Filozofický seminář: Králova *Československá filozofie* (2). Psychologický seminář (2)

1938/39

Úvod do filozofie III: Filozofie dějin, společnosti a státu (3). Indukce a induktivní metody (2). Filozofický seminář: Aristotelova *Etika* (2). Filozofický seminář: Berkeleyova *Pojednání* (2)

(Chybí Seznam přednášek)

Úvod do logiky II (2). Úvod do psychologie II (3). Filozofický seminář: Kantova *Prolegomena* (2). Psychologický seminář (2)

Úvod do filozofie II (2). Filozofie hodnot a filozofie mravnosti (2). Filozofický seminář: Králova *Československá filozofie* (2). Psychologický seminář (2)

(Nepřednášel)

Literatura o Josefu Tvrđém

A. Knihy, články, medailóny

- Bláha I. A.: Padesátiny Dr. Josefa Tvrđého. Česká mysl 1927, 397.
- Brambora Fr.: Filozof Josef Tvrđý (disertace). Praha 1949.
- Brosz P.: Vzťah filozofa Jozefa Tvrđého k jednotlivým filozofickým smerom. Česká mysl 1937, 291–298.
- Brosz P.: Svetový a životný názor Jozefa Tvrđého. Bratislava 1938.
- Cetl J.: Pozitivismus jako tradice českého myšlení. Filozofický časopis 1961, 592–602.
- Dieška J.: Jozef Tvrđý (1877–1942). Filozofický sborník Matice slovenskej 1946, 58–61.
- Engliš K.: Horror finalitatis. Česká mysl 1938, 140–189.
- Gabriel J.: Filozofie náboženství a problém metafyziky u Josefa Tvrđého. SPFFBU B 10 (1962), 49–64.
- Gabriel J.: Filozofie Josefa Tvrđého. Filozofický časopis 1968, 62–77.
- Gabriel J.: Filozofie na brněnské univerzitě v letech mezi dvěma světovými válkami. Vlastivědný věstník moravský 1968, 62–77.
- Hendrich J.: Dr. Josef Tvrđý (19. 9. 1877). Věstník pedagogický 1937, 121.
- Kocka J.: Buržoázna filozofia na Slovensku v rokoch 1918–38. In: Kapitoly z dejín slovenskej filozofie. Bratislava 1965.
- Komárek J.: Naši rodáci a krajané. Rousínov 1934.
- Král J.: Československá filozofie. Praha 1937.
- Král J.: Za profesorem Josefem Tvrđým. Česká mysl 1945, 3–11.
- Macků J.: K vývoji strukturalismu v české filozofii a humanitních vědách. SPFFBU B 15 (1968), 79–92.
- Macháček J.: Josef Tvrđý, člověk a filozof. Rovnost 24. 9. 1967.
- Metallmann J.: Poměr Josefa Tvrđého k polské filozofii. Česká mysl 1937, 298–302.
- Novák M.: Tvrđého stanovisko k sporu o smysl českých dějin. Česká mysl 1937, 286–291.
- Patůčka J.: Předmluva k 2. vydání Tvrđého Úvodu do filozofie. Brno 1947.
- Poláček F.: Materialismus a právní věda. Praha 1947.
- Popelová J.: Studie o současné české filozofii. Praha 1946.
- Redakce: O racionalismu Josefa Tvrđého (Jubilejní lístek k jeho šedesátinám). Ruch filozofický 1937, 115.
- Redakce: Prof. dr. Josef Tvrđý padesátníkem. Školské reformy 1927, 61.
- Redakce: Šedesátiny profesora Josefa Tvrđého. Školské reformy 1937, 62.
- Rieger L.: Profesoru Tvrđému k šedesátinám. Česká mysl 1937, 256–282.
- Strohs S.: Marxisticko-leninská filozofie v Československu mezi dvěma světovými válkami. Praha 1962.
- Svoboda L.: Josef Tvrđý (Nekrolog). Naše věda 1946, 8–10, 301–302.
- Štúr S.: Problém transcendentna v súčasnej filozofii. Bratislava 1938.
- Topolský M.: Poznámky k filozofii v predmnichovskej republike. Filozofický sborník SAVU 1950.

- Tošenovský L.: K otázce tzv. subjektivní a osobní pravdy. SPFFBU G 1 (1957).
 Tošenovský L.: Příspěvky k základním otázkám teorie pravdy. Praha 1962.
 Urx E.: Filozofie československé vládnoucí třídy. Tvorba 1938. Viz také E. Urx:
 V prvních řadách (Výbor z díla). Praha 1962.
 Urx E.: Profesoru Tvrdému k šedesátinám. Tvorba 1938, 360.
 Vrána S.: Šedesátiny prof. dr. Josefa Tvrdého. Tvořivá škola 1937/38, 61.
 Vybral V.: Noetický problém teleologie. Sociální problémy 1931.
 Zbořil B.: Josef Tvrdý šedesátníkem. Sociologická revue 1937.
 Zbořil B.: Josef Tvrdý šedesátníkem. Nezávislá politika 1937, č. 27.
 Zbořil B.: Filozofie Josefa Tvrdého. Vyškovské noviny 1937, č. 37.
 Zbořil B.: Za Josefem Tvrdým. Sociologická revue 1946, 3–5.
 Zbořil B.: Život a dílo Josefa Tvrdého (Předmluva k 2. vydání Tvrdého Průvodce dějinami evropské filozofie). Brno 1947.

Recenze a poznámky k jednotlivým pracím Josefa Tvrdého

- Volně stoupající představy*. Fr. Krejčí, Česká mysl 1909, 460.
Filozofie náboženství. E. Rádl, Realistická stráž 1921, 10.
Filozofie náboženství. I. A. Bláha; Lidové noviny 1921.
Filozofie náboženství. I. A. Bláha, Naše věda 1922.
Filozofie náboženství. Č., Vychovatelské listy 1922, 57.
Filozofie náboženství. Fr. Linhart, Kalich 1922.
Filozofie náboženství. Fr. Krejčí, Česká mysl 1923, 115–117.
Filozofie náboženství. Z. (Záhora), Realistický obzor 1920/21.
Problém metafyziky. Fr. Krejčí, Česká mysl 1923, 90.
Světový názor moderního Čecha. I. A. Bláha, Čas 1923.
Světový názor moderního Čecha. Z. (Záhora), Realistický obzor 1923, 80.
Vývoj filozofického myšlení evropského. Fr. Krejčí, Česká mysl 1924, 52–53.
Vývoj filozofického myšlení evropského. L. Záhora, Realistický obzor 1923, 163–164, 171–172.
K diskusi o Masarykovi. Fr. Krejčí, Česká mysl 1923, 190–191.
K diskusi o Masarykovi. J. L. Fischer, Česká mysl 1930, 148.
Vlivy pozitivistické a Brentanovy na Masarykovy myšlenky. J. L. Fischer, Česká mysl 1930, 134, 148.
Problém skutečnosti u Davida Huma. I. A. Bláha, Morava 1925, 119.
Problém skutečnosti u Davida Huma. Fr. Krejčí, Česká mysl 1925, 358–360.
Problém skutečnosti u Davida Huma. K. Svoboda, Ruch filozofický 1925, 310–311.
Moderní proudy ve filozofii. I. A. Bláha, Pokrokový obzor 1927, 4.
Úvod do filozofie. A. V. Červín, Filozofie 1927/28, 183–184.
Úvod do filozofie. I. A. Bláha, Pokrokový obzor 1927.
Úvod do filozofie (2. vydání). B. R., Filozofický sborník 1947.
Filozofia a ľudské poznanie. Fr. Fajfr, Česká mysl 1927, 154.
Pojem existence a pravdy u Spinozy. Č. Stehlík, Česká mysl 1927, 382–383.
Teorie pravdy. Fr. Krejčí, Česká mysl 1930, 70–71.
Teorie pravdy. I. A. Bláha, Sociologická revue 1931, 61–62.
Výbor ze spisů T. G. Masaryka. Fr. Krejčí, Česká mysl 1930, 265.
Filozofie u Slovanů. R. Turčín, Nová doba 1931, 120–121.
Průvodce dějinami evropské filozofie. P. (Pelikán.) Ruch filozofický 1933/34, 146.
Průvodce dějinami evropské filozofie. L. Silberstein, Le Monde Slave 1935.
Průvodce dějinami evropské filozofie. E. P., Ruch filozofický 1941, 93–94.
Logika. N. Tardy, Česká mysl 1937, 85–86.
Logika. (?), Filozofická revue 1937, 133–134.
Logika. (?), Dějiny a přítomnost 1937.
Logika. M. Šefrna, Věstník pedagogický 1937, 220.
Logika. N. K., Prager Presse 19. 5. 1937.
Logika. J. Vaněk, Věstník ÚSJU v zemi Moravskoslezské 1937, č. 4.
Logika. E. Urx, Tvorba 1938, 224–225, 236–237.
Logika. M. Materna, Ruch filozofický 1941/42.
Logika. J. Král, Česká mysl 1943, 101.

Logika. L. Svoboda, Naše věda 1943.

Pavel Vychodil. I. A. Bláha, Sociologická revue 1941.

Názory o hrdinství v životě společenském. I. A. Bláha, Sociologická revue 1941.

Názory o hrdinství v životě společenském. J. Heindrich, Věstník pedagogický 1940, 147.

Nová renesance. J. Heindrich, Věstník pedagogický 1941, 262.

Komenský a Descartes. J. Patočka, Acta Comeniana 1959, 16–18.

